

Innspel til jordbrukstingingane 2022

Siste året har det vore stort fokus på inntekta til bonden, både gjennom Bondeopprøret og brotet i jordbrukstingingane 2021. I tillegg har me hatt stortingsval og me har fått ei ny regjering. Den nye regjeringa har lova høgare inntekter til bøndene. På den andre sida har bøndene opplevde kraftig auke i kostnadene til gjødsel, byggevarer og straum siste året. Noko er kompensert gjennom tilleggsforhandlingane hausten 2021, men langt frå all kostnadsauke er kompensert.

Når inntektene til bøndene skal aukast, må det vera for at bonden skal sitja att med meir pengar for kapitalen han/ho har skote inn i drifta og arbeidet han/ho utfører på garden, og i tillegg kunne ta seg meir fri. Dette er heilt naudsynt om ein vil oppretthalda dagens landbruk og auka sjølvforsyninga. Det er vanskeleg å rekruttera nye generasjonar inn i ei næring der ein tenar lite og har mykje mindre fritid enn andre grupper i samfunnet.

Men korleis skal ein auka bonden si inntekt utan forventningar om auka effektivitet, der dei minste legg ned og dei store vert større? Korleis auka bonden si inntekt utan at han byr høgare prisar på leigejord og mjølkvote? Ved høgare prisar og tilskot pr produserte eining, aukar viljen til å produsera meir, og bonden ser seg om etter måtar å auka produksjonen. Bakdelen er at større produksjon ofte medfører auka etterspurnad etter jord, kvote og meir effektive maskiner. Dette har me sett mykje til i løpet av dei siste åra, med ein kraftig auke i blant anna prisane på kvote, både ved kjøp og leige. Og dette er det dei som har slutta i næringa som tenar på. Denne trenden må ein prøva å snu. Og bonden må ha lov til å tena meir pengar, utan at han/ho skal springa endå fortare.

Sogn og Fjordane Sau og Geit meiner difor at incentiva til volumauke på det enkelte bruk må reduserast, og det må satsast kraftig på tilskot som ikkje er produksjonsdrivande.

Me vil difor prioritera styrking av velferdsordningane og styrka struktur på tilskota. Elles ynskjer me å sikra norsk sjølvforsyning og utnytting av jordbruksressursane i heile landet gjennom ei styrking av **kanaliseringspolitikken**. I tillegg må marknadsregulator Nortura SA få fleire og betre verktøy for å regulera kjøtmarknaden, inkludert kjøt som vert importert. **IMPORTVERNET MÅ STYRKAST**, dette er svært viktig for at småfebonden kan hente ut ein prisauke for sine produkt i framtida!

Sjukdomsavløyising og sjukepengar

Avkorting i tilskot til sjukdomsavløyising og sjukepengar på grunnlag andre inntekter i sjukdomsperioden må avviklast. Me ser ikkje logikken i at tilskotet til sjukdomsavløyising skal avkortast på grunn av inntekter utanfrå gardsbruket. Bonden har som regel jobb utanom garden fordi han/ho treng lønnsinntekta. Då treng ein også sjukepengane frå både garden og det lønna arbeidet når ein er sjuk. Tilskotet til sjukdomsavløyising skal gå til å lønna avløyisaren, men held knapt nok til det. Avløyisaren har i mange høve ei høgare timeløn for gardsarbeidet enn bonden. I tillegg skal avløyisar frå avløyisarlaga ha betaling for køyring mellom bustaden sin og garden han arbeider på, noko som i enkelte tilfelle et opp halve dagsatsen for sjukdomsavløyising.

Tilskot til sjukdomsavløyising må difor aukast kraftig. **Me meiner dagsatsen til sjukdomsavløyising må aukast med minst 50%.**

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@enivest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Tilskot til avløyning ved ferie og fritid

Ferie og fritid er eit gode som er høgt verdsett i dagens samfunn, og dette bør også bøndene få ta del i, slik at det blir meir attraktivt for dei unge å gå inn i landbruket. Skilnaden mellom bonde og lønnstakar, både når det gjeld inntekt og fritid, er no så stor at det innan enkelte produksjonar er lite attraktivt å verta bonde.

Tilskotet til avløyning og ferie har ikkje fylgt lønnsutviklinga i samfunnet elles, og det dekkar avløyning for langt færre fridagar enn det ein lønnstakar har. For å få mest mogeleg avløyning for pengane prøver bonden å halde timeløna så låg som mogeleg, og tariffane i landbruket er så låge at det kan vera vanskeleg å få norsk ungdom til å ta sommarjobb og helgejobb i landbruket. Resultatet er at ein tyr til utanlandsk arbeidskraft. Dette medfører for det første at rekrutteringa til landbruket og avløyningar vert dårlegare i enkelte område. For det andre vert avstanden mellom bønder og folk flest større, då det er færre som gjennom praksis med gardsarbeid, ser kva utfordringar den norske bonden har i arbeidet sitt. Og for det tredje blir norsk landbruk meir og meir avhengig av utanlandsk arbeidskraft, med dei utfordringar det medfører. Landet har ei utfordring den dagen me ikkje har tilgang på utanlandsk arbeidskraft til innanlandsk matproduksjon.

Det må også vera rom for å gje avløyningar ei løn som gjer det attraktivt for nordmenn å vera avløyningar i landbruket, både som ferieavløyningar og som fast avløyningar.

Me meiner ordninga må styrkjast ved å auka både satsane per dyr og maksimalt tilskot med minimum 50 %.

Tilskota til avløyningar må innførast på nytt, slik at dei kan oppretthalda eit godt tilbod om avløyning både ved sjukdom og ferie/fritid. Det er ikkje alle stader at dette tilbodet er godt nok på grunn av mangel på arbeidskraft.

Utbetaling av dagpengar til gardbrukarar som er permittert frå arbeid utanfor gardsdrifta

Sogn og Fjordane Sau og Geit meiner det må **gjerast noko med dagens ordning der gardbrukarar som er permittert frå arbeid utanfor garden ikkje får utbetalt dagpeng frå NAV fordi dei har næringsinntekt frå garden**. Dette gjeld sjølv om næringsinntekta er 0 kr. Det er som oftast ein grunn til at ein gardbrukar har arbeid utanfor bruket. Me meiner det vert heilt feil å blanda næringsinntekt frå gardsdrifta inn i søknad om utbetaling av dagpeng i samband med permittering frå anna arbeid.

Tilskot til dyreavl

Under «utviklingstiltak» vert det avsett midlar til m.a. «Tilskudd til dyreavl m.m.». Posten inneheld tilskot til semin, veterinærreiser og avlsorganisasjonar. Dyreavl er svært viktig for å betre økonomien i sauehaldet. I sauehaldet er det store utfordringar knytt til inseminering. Dersom ein ikkje får bukt med den negative trenden i omløpsprosenten vil ein misse mykje i avlsarbeidet. Det er difor viktig at det vert sett av tilstrekkeleg midlar til semin og avlsorganisasjonar. God dyrehelse står høgt oppe på dagsorden i alle husdyrproduksjonar og difor er det viktig at kostnaden med å tilkalle veterinær kan haldast på eit rimeleg nivå. Tilskot til veterinærreiser er vesentleg i denne samanhengen. **Posten «Tilskudd til dyreavl m.m.» må aukast vesentleg.**

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@enivest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Løyvingar til «Tilskot til tiltak i beiteområde» og behov for løyvingar til elektronisk overvaking

Sogn og Fjordane Sau og Geit registrerer at totalløyvingane til Vestland fylke på ordninga «Tilskot til tiltak i beiteområde» har gått ned siste åra. Dette er midlar som blant anna kan løyvast til innkjøp av elektronisk overvaking som td radiobjøller, som vert enno viktigare framover. Me meiner at løyvingane til denne ordninga ikkje må reduserast vidare, men heller aukast.

Tilskot til dyr på utmarksbeite

Tilskot for dyr på utmarksbeite må aukast med kr 115 til kr 350 pr dyr. Utmarksbeite er ein viktig ressurs som bør utnyttast betre. Det er kortreist mat for dyra, og erstattar andre fôrressursar som legg beslag på dyrka mark i Noreg og/eller areal i utlandet (kraftfôr). Utmarksbeite er i tillegg med på å halda fjell og lier ope og framkomeleg både for bønder, dyr og turgåarar. Beiting i utmarka skal også vera positivt for klimaet, ved at opne landskap reflekterer meir lys ut att i atmosfæren enn det skogen gjer, og at ein dermed reduserer oppvarminga på jorda (albedoeffekten).

SAU

I Hurdalsplattformen seier regjeringa at dei vil leggje fram ein forpliktande og tidfesta plan for å tette inntekstgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Lønsemda i sauenæringa er svak og slik har det vore i lang tid. Driftsgranskingane for 2020 viser at vederlag til arbeid og eigenkapital per årsverk er berre kr 116 700 for sauebruk på Vestlandet mot kr 163 800 for sauebruk i heile landet. Driftsgranskingane for 2020 viser at jordbruksinntekta (alle produksjonar) vart kr 327 800 per årsverk.

Ifølgje Nortura går vi inn i 2022 med tome lager av lam og sau, og det er gledeleg med auka sal og litt betre betalt for kjøtet til sauebonden i 2021. Vi håpar at salet av produkt frå lam og sau held fram med å auke framover. Bøndene opplever no ein dramatisk auke i prisane på kunstgjødsel og straum, og også drivstoff og kraftfor blir dyrare enn før. Det er difor heilt nødvendig at utbetalingspris til bøndene for kjøt frå lam og sau aukar vesentleg i 2022.

Sauehaldet har den dårlegaste økonomien av alle produksjonane i jordbruket. Det er nødvendige med kraftige tiltak straks for å styrke økonomien i sauehaldet, viss ikkje fryktar vi at mange sauebønder legg ned drifta med dei negative konsekvensar det vil ha for kulturlandskap og lokalsamfunn rundt om på bygdene. Det er viktig at tiltak for å styrke økonomien i sauehaldet ikkje er produksjonsdrivande slik at det blir overproduksjon av kjøt.

Driftstilskot sau

For å betre økonomien i sauehaldet bør det innførast driftstilskot i sauehaldet, men det er viktig å gjere det på ein måte som ikkje er produksjonsdrivande. Tilskotet må og vere knytt til dyr i produksjon og vi meiner difor at berre sauer som har lamma det aktuelle året skal vere med i grunnlaget for utbetaling av driftstilskot. Vestland er det fylket i landet med dei minste sauebruka. Tal frå søknad om produksjonstilskot frå 2021 viser at det i Vestland var 172 779 sauer fordelt på 3569 bruk, altså **48,4** sauer per bruk. Tilsvarende tal frå 2019 er 51,5 sauer per bruk i Sogn og Fjordane og 44,1 sauer per bruk i Hordaland. Vi gjer framlegg om at tilskotet skal gjelde frå 30 sauer, driftstilskotet vil då løfte økonomien for ein stor del av sauebruka i Sogn og Fjordane. Tilskotet startar på kr 60 000 for 30 sauer og aukar med kr 2000 per sau til kr 100 000 for 50 sauer. Alle som har meir enn 50 sauer får kr 100 000 i driftstilskot. Det er viktig at det ikkje blir utbetalt driftstilskot til «slaktesauer», og vi føreslår difor at tilskotet blir utbetalt til sauer som har lamma det aktuelle året med teljedato 1. oktober.

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@enivest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Vi ønsker ikkje at innføring av driftstilskot skal føre til nyetablering av sauebruk, dette kan føre til overproduksjon. Driftstilskotet skal gå til å dekke kostnader i sauehaldet i samband med bygningar, maskiner og liknande, dette er ei dyrare driftsform enn sauehald der sauene går ute heile året. Har du 30 sauer eller meir er det eit KSL-krav at du må ha brannvarslingsanlegg i fjøsen. Vi meiner det er rett å stille krav om godkjend brannvarslingsanlegg med årleg kontroll for å få utbetalt driftstilskot fordi dette vil vere ei etableringsbarriere for eventuelt nye sauebruk.

Husdyrtilskot sau

I tillegg til eit driftstilskotet som skissert ovanfor eller liknande ordning ønsker vi at husdyrtilskotet for sau skal aukast med kr 100 per sau for dei fyrste 75 sauene. Sogn og Fjordane Sau og Geit ønsker altså å innføre eit nytt intervall med auka sats på husdyrtilskotet for dei fyrste 75 sauene. Denne auken kjem både små og store produsentar til gode, sidan alle får det. Dersom det ikkje blir innført driftstilskot må satsen for husdyrtilskot for 1-75 sauer aukast mykje meir.

Merknad til kompensasjonsforhandlingane 2021

Dette skulle vere ei kompensering for auka gjødselprisar, grunna mykje større prisvekst enn det som låg inne i tala jordbrukstingingane våren 2021 la til grunn. Det er då med undring vi ser at sauen er tilgodesett med berre kr 15 per individ, medan mjølkekyr får kr 440 per individ. Dette betyr at ein sauebonde må ha 29 sauer for å få same kompensasjonen som for ei kyr, eller 293 sau for å få same kompensasjon som for 10 kyr. Denne uretten er viktig å få retta opp!

GEIT

Stoda for mjølkeproduksjon på geit

Det var i 2021 berre 256 føretak med geitemjølkkvote i heile Noreg. I 1986 var talet 1172 føretak. I same tidsrom har den totale mjølkekvote på geitemjølke vorte redusert frå om lag 31,2 millionar liter til 21,4 millionar liter. Gjennomsnittskvoten har auka og det har vorte lengre mellom kvart geitebruk med mjølkeproduksjon. Geita er eit dyr som finn mat der andre dyr ikkje kjem til, og ho er flink til å hindra at småskogen får veksa opp. Etter saneringsprosjektet Friskare Geiter har dyra god helse og produserer ei råvare av god kvalitet, og Tine har vunne fleire VM-medaljar i VM for ost. Siste ni åra har forholdstalet for geitemjølke vore mindre enn 1, og det er stor frustrasjon blant geitebøndene over at dei ikkje får produsera heile grunnkvoten. Viljen til å produsera er stor, det syner att i prisane på både kvoteleige og ved kvotekjøp. Leigd kvote har utgjort ein større og større del av den produserte kvoten dei siste åra, noko som betyr at det framleis er bruk som går ut av drift. Færre bruk er uheldig, då grunnlaget for å driva rådgjeving og sal av varer og tenester til geitemjølknæringa går ned, og ein kan risikera at tilbodet til næringa vert redusert. I tillegg er det viktig at geitebøndene er representerte i tillitsverv på ulike nivå i Norsk Sau og Geit, Norges Bondelag, Norges Bonde- og Småbrukarlag og Tine. Då må det vera ein del kandidatar å velja blant slik at belastninga ikkje vert for stor for den enkelte. Det er difor viktig å ta vare på dei geitemjølkeprodusentane som er att, og helst auke opp att tal produsentar. Men då må økonomien i næringa vera så bra at ein både kan leva av garden og i tillegg kan ta seg noko fri på linje med andre yrkesgrupper. Elles blir det vanskeleg å rekruttere yngre generasjonar inn i næringa. **Sogn og Fjordane Sau og Geit meiner difor det er viktig å styrka tilskota som ikkje er produksjonsdrivande, og fjerna forventningane om at gardsbruka må bli større for at det skal vera mogeleg å ha ei god inntekt frå dei.**

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Kvotordninga for geitemjølkkvote

Då mjølkekvoteane vart innført på 1980-talet var dette ein produksjonsrett som vart tildelt gardsbruk med mjølkeproduksjon, kostnadsfritt. I starten var det ikkje leige eller handel med kvotane, og bruk med små kvotar fekk tildelt kvote ved generasjonsskifte, for å unngå at bruket vart nedlagt. Etter kvart vart det opna opp for sal og kjøp av mjølkekvote med staten. Mjølkekvote gjekk dermed frå å vera ein produksjonsrett til også å bli eit verdipapir som kunne omsetjast. Seinare vart det opna opp for privat handel og leige av mjølkekvote. Kombinert med insentiv om større driftseiningar med større produksjonsvolum, har dette medført at prisane på både kjøp og leige har auka kraftig siste åra, og det er etter kvart betre betalt å leiga ut eller selja kvoten, enn å selja gardsbruket samla til einkvan som vil driva det vidare.

Konvertering av kvote

Forholdstalet for geitemjølkkvote har vore 0,94 siste åra, men med ein auke til 0,95 for 2022. Me meiner det er rett å auka forholdstalet framfor å selja ut att kvote som Staten har fått hand om. Når etterspurnaden aukar, må eksisterande aktive geitemjølkkvote produsentar prioriterast, då mange av desse har investert i nye driftsbygningar og nytt utstyr i samband med sanering av buskapen.

Me meiner forbodet mot å konvertera kumjølkkvote til geitemjølkkvote må oppretthaldast, men oppnar likevel for eit svært restriktivt unntak:

For å prøva å auka tal geitebønder med mjølkeproduksjon meiner me at det bør leggjast opp til ein forsiktig auke i tal produsentar ved at små kumjølkkvote produsentar som ikkje finn økonomi i å investera i lausdriftsfjøs for mjølkeku, kan konvertera kumjølkkvote til geitemjølkkvote. Byteforholdet må setjast til 2 liter kumjølkkvote for 1 liter geitemjølkkvote. Konvertert kvote må produserast på eige bruk, og kan ikkje seljast eller leigast ut dei 10 fyrste åra. Eit bruk kan maksimalt konvertera 100.000 liter kumjølkkvote til 50.000 liter geitemjølkkvote ein gong. Tine SA må godkjenna kvar enkelt konvertering, blant anna med tanke på inntransport til meieri og bruken av mjølka. Konvertering må ikkje medføra reduksjon i forholdstalet, og målet må vera eit forholdstal på minst 1 for geitemjølkkvote.

Geitene produserer mjølkkvote på beite om sommaren, og for å nytte den ekstra geitemjølka kan Tine SA lage sesongprodukt som kan erstatte noko av den kumjølka dei manglar om sommaren når ein del kyr er avsina og går på utmarksbeite.

Leige av geitemjølkkvote

Utviklinga i prisane på leigekvote har gått feil veg siste åra. Det same har volumet av leigd kvote.

Tabellen nedanfor syner omfanget av kvoteleiga på landsbasis frå 2014 til 2020:

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Utleigd kvote	4.013.950	4.475.937	4.531.617	4.754.425	5.008.874	4.838.327	5.649.691	?
Disponibel kvote	22.444.770	21.914.991	22.663.489	22.625.303	22.436.224	21.858.714	21.596.505	21.426.133
% utleigd	17,8%	20,4%	20%	21%	22,3%	22,1%	26,2%	?
Føretak med kvote	310	285	294	288	284	280	273	256

Landbruksdirektoratet har skifta fagsystem i 2021, og klarar ikkje lengre å skilja på korleis den enkelte kvoteeigar disponerer kvota. Me veit difor ikkje kor mange liter kvote som var utleigd i 2021.

Dagens kvoteordning medfører fleksibilitet. Aktive bønder kan justera produksjonen opp eller ned med leigekvote, og bønder som har lagt ned mjølkeproduksjonen, men ynskjer å behalda kvoten i

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

tilfelle neste generasjon ynskjer å starta opp att med mjølkeproduksjon, kan leige ut kvoten fram til neste generasjon har bestemt seg for å overta eller ikkje. Verdien av garden vert vesentleg redusert ved sal av mjølkekvoten.

Med leigeprisar som ofte ligg kring kr 2,- pr liter pr år, og med 5 – 6 millionar liter disponibel kvote utleigd i 2020, ser ein at det går store summar frå aktive produsentar til passive kvoteeigarar kvart år. Dette er pengar som burde ha kome aktive geitebønder til gode. Høg verdi på kvoten i form av høge leigeprisar gjer det også mindre interessant å selja kvote, spesielt når deler av kvoten må seljast til Staten for ein pris som ikkje er stort høgare enn det ein tek inn i kvoteleige på eit år eller to.

I bøndene sitt krav til jordbruksforhandlingane 2021, punkt 10.3, vart det skissert forslag til endringar i kvoteregulverket for å redusera omfanget av leigekvoter. Forslaget inneheld fyrst og fremst reguleringar i kor lenge ein kvote kan leigast ut utanom samdrift. Forslaga vil ha liten effekt på prisen på leigekvoter på kort sikt, då prisen i hovudsak vil vera avgjort av forholdet mellom tilbod og etterspurnad. Så lenge etterspurnaden er høg og tilbodet lågt, vil prisane vera høge og store beløp gå ut av mjølkenæringa.

Me meiner at ordninga med leige av geitemjølkkvoter må avviklast på sikt, med unntak for leige til samdrifter. Målet med avvikling må vera at dei som leiger og produserer kvoten får overta den kvoten dei har leigd, med mindre dei då kjem over kvotetaket.

Auka budsjettmidlar og omfordeling frå grunntilskot til driftstilskot til mjølkeproduksjon geit
På kort sikt meiner Sogn og Fjordane Sau og Geit at ein må bruka tilskotsordningane som økonomiske verkemiddel for å redusera etterspurnaden etter kvote og såleis kvoteprisane.

Dette kan gjerast ved å flytta pengar frå eit produksjonsdrivande tilskot som grunntilskot geitemjølkkvoter over på driftstillegg geitemjølkkvoter som ikkje gjev incentiv til å auka produksjonen ut over 27 mjølkegeiter. I 2021 var disponibel kvote på 21,4 mill liter. Om ein reduserer grunntilskot geitemjølkkvoter med kr 1 pr liter blir det 21,4 mill kroner å fordela på 256 geitebruk i ekstra driftstillegg geitemjølkkvoterproduksjon. Dette blir om lag kr 83600 pr bruk. Geitebruk som har disponibel mjølkekvoter større enn gjennomsnittskvoten på 83600 liter vil tapa tilskot på denne omfordelinga, medan bruk med disponibel kvote under gjennomsnittskvoten vil tena på omfordelinga.

Fordeling av mjølkekvoter etter storleik i 2021:

Foretakets kvote - intervall	Antall foretak	Disponibel kvote (liter)
< 50 000	69	2 451 358
50 001 - 100 000	120	8 857 360
100 001 - 150 000	37	4 452 798
150 001 - 200 000	24	4 036 837
200 001 - 250 000	1	229 847
250 001 - 300 000	4	1 090 223
> 300 000	1	307 710
Sum	256	21 426 133

Men der ein tilleggseffekt i at fortjeneste pr liter frå og med geit nr 28 og oppover vert redusert med kr 1 pr liter. Det vert mindre lønnsamt å produsera store volum, og næringa vil tilpassa seg og

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

redusera produksjonen. Dette vil i neste omgang redusera etterspurnaden etter leigd mjølkekvote, og prisane på leigekvotene vil gå ned, teoretisk sett med om lag kr 1. Dermed sit næringa samla att med 5-6 millionar meir pr år fordelt på dei som leiger mjølkekvote, jf utleigd kvote i 2020.

For å kompensera inntektsreduksjonen for dei bruka med størst mjølkekvote, kan ein i tillegg auka driftstillegg geitemjølke med friske budsjettmidlar. Om ein aukar med 100.000 kr i driftstillegg geitemjølke pr bruk trengst det om lag 26 millionar kroner i friske budsjettmidlar. Då er det berre nokre få store med over 200.000 liter i kvote som tapar pengar på omfordelinga. Me meiner endringa vil styrka dei minste bruka, og medverka til å redusera etterspurnaden etter kvote. Og sidan forslaget medfører ein stor sum i friske budsjettmidlar, er det viktig å gjennomføra det no når det er politisk vilje til å auka overføringane til norsk landbruk.

Det bør ikkje vera noko i vegen for å auka driftstillegg til geitemjølkeproduksjon meir enn tilsvarande tilskot for mjølkeku. Det er meir arbeidskrevjande å driva mjølkeproduksjon på mjølkegeit enn på ku, då det er langt fleire individ som skal handterast for å kunne levera tilsvarande mjølkemengde som ei ku. Det er heller ikkje utvikla mjølkerobot for geit, noko som gjer at geitebøndene er meir bundne til å utføra fjøsarbeidet til faste tider, og dermed er meir avskorne frå å delta i aktivitetar på kveldstid. Og det er ofte langt mellom geitebruka, så samdrift med arbeidsdeling er vanskeleg å få til. Det er heller ikkje like lett å få tak i avløyssar utan at denne må få grundig opplæring, då dei færraste avløyssarar har erfaring med mjølkegeit frå før.

Kvotetaket på geitemjølke bør reduserast frå 900.000 liter til 200.000 liter.

Dette vil vera ei endring som reverserer endringa frå jordbruksoppgjeret i 2014. Dei få produsentane som allereie ligg over 200.000 liter i grunnkvote beheld den kvoten dei eig sjølve. Leigd kvote ut over redusert kvotetak, beheld ein ut leigeperioden, men maksimalt i 5 år. Ein unngår då at endringa får tilbakeverkande kraft på eigd grunnkvote, og ein får tid til å tilpassa seg i forhold til leigd kvote, som uansett fell vekk når leigeavtalen går ut.

Eit kvotetak på 900.000 liter er uheldig då me i verste fall ein gong i framtida kan sitja att med berre 20-25 geitemjølkeprodusentar med mellom 1200 og 1300 mjølkegeiter hjå kvar. Det vil gå hardt ut over fagmiljøet for mjølkegeit, og det kan bli einsamt å vera geitebonde. Det kan også verka negativt inn på kulturlandskapet kring geitefjøsane, med kraftig nedbeiting nær store fjøs med mange dyr, og attgroing i område der geitebruk er lagt ned. Større fjøs medfører også at geitene må gå lengre for å henta maten, utan at me veit sikkert korleis dette vil verka inn på jurhelse og mjølke kvalitet. Alternativt kan det bli meir innefôring og auka bruk av kraftfôr. Ein kvote på 200.000 liter er i dei fleste tilfelle nok for ein familie, både med tanke på arbeidsmengde og inntekt.

Helsestatus ammegeit

Norske geitemjølkeprodusentar har lagt ned mykje arbeid i å sanera buskapane sine mot tre kroniske sjukdommar, med økonomisk stønad over jordbruksavtalen og prosjektet Friskare Geit. Mange ammegeitbuskapar er også kartlagde og testa, men det er framleis ammegeitbuskapar med ukjend smittestatus. Blant dei ammegeitene som vart testa fann ein smitte i om lag 5% av buskapane. Ein må difor leggja til grunn at det framleis finst smitta geiter i Noreg, og at det er ein risiko for smitteoverføring til buskapar som er sanerte og friske. **Det bør difor løyvast pengar over jordbruksavtalen til å dekkja utgifter til testing av ammegeitbuskapar med ukjend smittestatus og eventuell sanering ved funn av smitte.**

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@enivest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Tilskot til kjeslakt

Lønnsemda i kjeoppdrettet er for dårleg på grunn av høge førkostnader og låg kilopris på slaktet. I tillegg kan det vera vanskeleg å få økonomisk optimalt slaktetidspunkt på kjea på grunn av manglande kapasitet på dyrebil eller slakteri. Dei fleste kjea blir fødde om vinteren og må fôrast fram inne, i frostfrie driftsbygningar. **Dersom partane i jordbruksoppgjeret ynskjer mindre avlaving av nyfødde kje og meir bruk/utnytting av kjekjøt, må tilskot til kjeslakt aukast. Det bør ikkje vera mindre enn kvalitetstilskot lammeslakt, og med ei vektgrense på 3,5 kg.**

REGIONALT MILJØPROGRAM

Frå 2019 er det lagt strengare føringar frå sentralt hald på korleis fylka skal nytte desse midlane. Enkelte ordningar er fjerna og andre har ein fått pålegg om å innføra. Deretter har faglaga i fylka og statsforvaltaren i det enkelte fylke utforma regelverk og tilskot i fylket. Denne omlegginga har slege negativt ut for småfebøndene her i Sogn og Fjordane og Hordaland, ved at pengar er flytta frå småbruk med sau og geit, til store bruk med storfe, gjennom tilskot til miljøvennleg spreining av husdyrgjødsel med stripespreiar og tilførselslange. Me er ikkje i mot miljøvennleg spreining av husdyrgjødsel, men me synest ikkje det er rett at småbruka skal lida for at store bruk skal få tilskot til innkjøp av slikt utstyr.

For slått av bratt areal er satsen er redusert og vilkåra innskjerpa ved at det ikkje lenger er høve til å bruka beitepussar. Satsen bør aukast opp att, og det bør vera lov å nytta beitepussar eller tohjulsslåmaskin føresett at søkjar har beitedyr på omsøkt areal. Areal som var beitepussa tidlegare år, vart berginga for enkelte turkesommaren 2018 ved at dette arealet kunne haustast til vinterfôr.

Tilskot til steingjerde og bakkemurar er fjerna. Dette var eit viktig tilskot i enkelte område av fylket, og bør innførast på nytt. Det er heller ikkje fritt fram å fjerna steinmurar og bakkemurar for å effektivisera drifta.

Tilskot til skjøtsel av innmark med ammegeit, bukkar og kje er fjerna. Dette er uheldig i forhold til den jobben desse dyra gjer med opna opp landskap og hindra attgroing. Elles kan det nemnast at servituttlova § 14 hindrar beiting med geit i barskog og andre utvalde skogtypar. Det er difor ikkje alle geitebønder som har høve til å sleppa geitene på utmarksbeite. Dette tilskotet bør difor koma inn att under RMP.

Tilskot til beite i verneområde er med på å kompensera for dei ulempene vernet medfører. Utan dette tilskotet kan enkelte finne det føremålsteneleg å bruke andre beite som ligg utanfor verneområdet. Tilskot til beite i verneområde bør difor inn att i RMP-ordninga for Vestland.

Tilskot til stølsdrift må aukast til kr 100.000,- for å ta vare på og kanskje auka opp att omfanget av denne driftsforma.

Tilskotet til RMP og klimatiltak i landbruket må aukast med minst 50% i friske budsjettmidlar, slik at små bruk får attende dei tilskota dei hadde tidlegare. Det er ikkje dei små bruka som skal finansiera klimatiltaka på dei store bruka.

Satsane for slått av bratt areal må aukast.

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@enivest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694